

# Streszczenie

Za zapewnienie bezpieczeństwa w państwie odpowiedzialne są przede wszystkim formacje bezpieczeństwa typu policyjnego, w których coraz liczniej służą kobiety. Podczas wykonywania obowiązków służbowych napotykają wiele trudności, dlatego też formacje powinny podejmować działania, które przyczynią się do wzmacniania potencjału ludzkiego, a także do poprawy jakości wykonywanych przez kobiety zadań służbowych. W dysertacji skupiono się głównie na trzech formacjach: Policji, Straży Granicznej oraz Służbie Ochrony Państwa.

Przedmiotem badań w niniejszej pracy były uwarunkowania służby kobiet w wytypowanych formacjach bezpieczeństwa (Policja, Straż Graniczna, Służba Ochrony Państwa) w kontekście realizacji zadań i rozwoju zawodowego. Celem badań, a tym samym efektem końcowym realizowanego procesu badawczego była identyfikacja warunków rekrutacji i służby kobiet w formacjach bezpieczeństwa, wyjaśnienie możliwości realizacji spektrum zadań oraz stworzenie zarysu modelu kariery zawodowej kobiet.

W pracy jako główny problem badawczy przyjęto pytanie: Jakie są możliwości i ograniczenia w wykonywaniu przez kobiety spektrum zadań w formacjach bezpieczeństwa oraz jakie powinno się podjąć działania zmierzające do zapewnienia satysfakcji zawodowej kobiet z uwzględnieniem wysokiego poziomu realizacji zadań przez formacje bezpieczeństwa?

Aby odpowiedzieć na wskazany problem badawczy, w dysertacji została sformułowana hipoteza badawcza o treści: „Zakłada się, że uwarunkowania historyczne, organizacyjno-prawne, biologiczno-fizyczne i kulturowe oraz współczesny poziom rozwoju technologicznego mają pozytywny wpływ na zatrudnianie kobiet w formacjach bezpieczeństwa, na ich udział w realizacji spektrum zadań oraz pełny rozwój zawodowy.

Zakłada się, że do głównych utrudnień, które ograniczają rozwój oraz udział kobiet w formacjach bezpieczeństwa należą przede wszystkim niedostateczne przygotowanie psychofizyczne kandydatek, trudności w pogodzeniu roli rodzinnej i zawodowej, a także występowanie sytuacji niepożądanych, takich jak brak empatii, lekceważące traktowanie, a także w niektórych przypadkach molestowanie seksualne.

Przypuszcza się, że występują i mogą wystąpić zadania przeznaczone wyłącznie dla mężczyzn lub dla kobiet.

Przewiduje się, że odpowiednie przygotowanie przyszłych funkcjonariuszek w organizacjach proobronnych oraz stałe rozwijanie umiejętności i nabywanie doświadczeń przez kobiety

w formacjach bezpieczeństwa może dać szansę skutecznego wykonywania zadań w tych formacjach na wymaganym poziomie.

Możliwości bardziej dynamicznego rozwoju zawodowego oraz pełnej satysfakcji mogą być uzyskane w wyniku podjęcia odpowiednich działań organizacyjnych w formacjach, do których można zaliczyć zwiększenie liczby specjalistycznych szkoleń, czy organizowanie opieki dziennej dla dzieci funkcjonariuszek”.

Powyższa hipoteza została zweryfikowana prawie w całości pozytywnie. Aby tego dokonać i uzyskać wiarygodne, a zarazem sprawdzone rezultaty, przeprowadzono szczegółowe badania teoretyczne i empiryczne, w tym także porównania rozwiązań stosowanych w brytyjskich, amerykańskich oraz francuskich formacjach bezpieczeństwa. Podkreślić trzeba, że Straż Graniczna, jako jedyna, nie wyraziła zgody na udostępnienie informacji publicznej oraz na przeprowadzenie badania sondażowego w formacji, dlatego też część ustaleń została sformułowana na podstawie pogłębionej analizy wniosków z badań przeprowadzonych w pozostałych formacjach. Hipoteza nie została w całości zweryfikowana pozytywnie, ponieważ uzyskane odpowiedzi na pytania postawione w kwestionariuszu ankiety wykazały, że nie istnieją zadania, które mogą być przeznaczone wyłącznie dla kobiet, czy mężczyzn. Mimo tego pokazano, że istnieją zadania, które mogą być wykonywane lepiej, bądź gorzej przez funkcjonariuszy, w zależności od płci. Pozostała część hipotezy została potwierdzona.

W dysertacji posłużono się szeregiem teoretycznych oraz empirycznych metod badawczych, do których należą: analiza i krytyka piśmiennictwa, analiza danych statystycznych, metoda obserwacyjna oraz badanie sondażowe (techniką ankietowania).

Rozprawa doktorska składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów i zakończenia oraz szeregu załączników, do których należą: wykaz tabel, tabele, kwestionariusz ankiety, wyniki badania sondażowego oraz dziennik obserwacji. Każdy rozdział, oprócz pierwszego, został zakończony sformułowaniem wniosków.

W rozdziale pierwszym przedstawione zostały założenia metodologiczne, wraz z opisaną sytuacją problemową.

W rozdziale drugim scharakteryzowane zostało pojęcie „formacji bezpieczeństwa” stanowiące istotny wkład do terminologii związanej z bezpieczeństwem. Tym samym zanegowane zostało stosowanie zwrotu „służby mundurowe” w odniesieniu do formacji, których głównym zadaniem jest zapewnienie szeroko pojętego bezpieczeństwa. Opisana została także historia służby kobiet w formacjach bezpieczeństwa w Polsce i na świecie oraz dokonano przeglądu wymagań kwalifikacyjnych do służby we wskazanych formacjach.

W trzecim rozdziale przedstawione zostały zadania służbowe wykonywane przez funkcjonariuszy i wskazano, te, które kobiety wykonują lepiej, bądź gorzej niż mężczyźni. Ponadto, przeprowadzono analizę poziomu sprawności fizycznej kandydatek do służby oraz funkcjonariuszek, dokonano przeglądu uwarunkowań determinujących przydatność kobiet do służby, a także zweryfikowano wpływ polityki kadrowej na sprawowane przez funkcjonariuszki funkcje w formacjach.

Rozdział czwarty poświęcony został przeanalizowaniu służby kobiet w wybranych państwach. Skupiono się na francuskich, brytyjskich oraz amerykańskich odpowiednikach Służby Ochrony Państwa, Straży Granicznej oraz Policji. Przeprowadzona analiza umożliwiła sformułowanie wniosków oraz wskazanie dobrych rozwiązań, które należałoby wdrożyć, aby zwiększyć udział kobiet w polskich formacjach bezpieczeństwa, a także umożliwić ich dalszy rozwój i wzrost satysfakcji zawodowej.

W rozdziale piątym podjęta została tematyka związana z możliwościami w zakresie całościowego rozwoju kobiet. Opisany został proces przygotowania kobiet do służby w formacjach bezpieczeństwa, a także rola szkolnictwa zawodowego w kształtowaniu oraz rozwijaniu umiejętności. Są to jedynie podstawowe elementy, dlatego też wskazano również dodatkowe czynniki, które mogą przyczynić się do pełnego rozwoju i wzrostu satysfakcji zawodowej kobiet. W tym celu stworzony został zarys modelu kariery zawodowej kobiet służących w formacjach bezpieczeństwa.

Ostatni element dysertacji stanowi zakończenie, w którym zawarte zostało podsumowanie i wnioski z przeprowadzonych badań, zaprezentowano rozwiązanie głównego problemu badawczego, zweryfikowano hipotezę, a także potwierdzono zrealizowanie założonego celu badań.

Dynamika zmian w środowisku bezpieczeństwa i tym samym pojawiające się nowe zagrożenia uzasadniają potrzebę prowadzenia dalszych badań, które mogą przyczynić się do doskonalenia procedur związanych z efektywnym zarządzaniem personelem formacji bezpieczeństwa. W dotychczasowych rozwiązaniach brakuje badań, które tak szeroko obejmowałyby służbę kobiet w formacjach bezpieczeństwa typu policyjnego, wraz z przeprowadzoną pomiędzy nimi analizą porównawczą. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że Służba Ochrony Państwa powstała w 2018 roku, w związku z czym badania o powyższej tematyce nie były przeprowadzane wcześniej w tej formacji. Pomimo trudności, które wystąpiły podczas prowadzonych badań, rozwiązania oraz wnioski przedstawione w dysertacji, o ile zostaną dostrzeżone mogą przyczynić się do skutecznej realizacji zadań formacji

bezpieczeństwa, z coraz większym udziałem kobiet-funkcjonariuszek usatysfakcjonowanych służbą w tych formacjach.